

Милош Окука: ПРИЧЕ О ОБЛИЦИМА РИЈЕЧИ, »Свјетлост« — ООУР Завод за уџбенике, Сарајево, 1984.

Сваки приручник који подстиче ширење језичке културе, односно утиче на неопходну експанзију језичке норме на што ширем простору — за социокултурне средине хрватскосрпског језика представља увијек корисно и добро дошло штиво што попуњава сталне празнине у литератури овог профила. Комплексан домен језичке употребе и његови актери — корисници језика — перманентно захтијевају правовремену, мериторну, али јасно и приступачно уобличену ријеч језичких савјетодаваца да би ријешили честе дилеме у примјени прескрибиране норме, посебно у суочавању с реалијама које су плод језичког развоја.

Приручник *Приче о облицима ријечи* дра Милоша Окуке кореспондира с таквим захтјевима већ и чињеницом што је састављен од чланака објављених посљедњих година у »Ослобођењу« и »Књижевном језику«, који су и »настали на основу текуће језичке праксе и радозналости читалаца, активних учесника наше свакодневне језичке комуникације«. Ове чланке М. Окука је умјешно разврстао у пет тематских цјелина, које је сигнирао привлачним насловима (На поправном испиту; Или — или, питање је сад; Роба без царине; Кажуј, бабо, Блажу и Фридрику; Строжије за двоје), те тако уобличену књигу намијенио ширем кругу читалаца — ученицима старијих разреда основне школе и ученицима средњег усмјереног образовања, наставницима и др. Но, тематска и аналитичка нит која ове дионице књиге успјешно повезује у складну цјелину јесте физиономија језичких појава које аутор обрађује. Ријеч је о актуалним проблемима из домена морфологије, о обличким и творбеним варијацијама (варијантама) одређених лексема; о ријечима које имају два или сва три рода, о недоумицама које се јављају у промјени таквих облика; о морфолошкој (и фонолошкој и прозодијској) адаптацији страних имена и туђица (веома фреквентних у употреби), тј. њеном усклађивању узусима хрватскосрпског стандардног језика. Но, треба истаћи да није у овој књизи само ријеч о реалијама које одсликавају актуално стање у развоју језика него, у већини случајева, о морфолошким феноменима о којима су се водили или се још воде »нормативни ратови« међу нашим језикословцима, чије су, наравно, посљедице неједнак став према одређеним појавама и неуједначена и опречна рјешења. Аутор *Прича о облицима ријечи* настојао је да у свим овим негоумицама изнађе поуздан и адекватан одговор. При томе је полазио од незаобилазног социолингвистичког ентитета — језичке стварности, која у крајњој инстанци одређује судбину и статус одређеног процеса у језику, указујући да је с аспекта функционирања стандардног језика најрелевантнији регулатор — *еластична стабилност*. Оправдавајући егзистенцију трију облика једне именице: *усисач/усисавач/*

/усисивач (јер су сва три језички правилна и у духу суфиксалне творбе именица), Окука је избјегао уобичајену језикословну арбитражу (готово увијек строгу и искључиву, која углавном тежи унификацији) и социолингвистичком аргументацијом, посебно истицањем принципа *еластичне стабилности*, разложио и оправдао овакво стање у језику («у нашој вишенационалној заједници најприхватљивија је еластична стабилност норме, прихватање свих вишеструкости које су у духу творбе стандардног језика»; стр. 16). Дакле, у овај дио, а и у друге сегменте приручника, аутор је уткао афирмиране принципе књижевнојезичке политике у Босни и Херцеговини, начела којима је најнепосредније изражена језичка стварност ове социокултурне средине — и то је, неоспорно, један од значајних квалитета *Прича о облицима ријечи*.

Милош Окука, слиједећи ово полазиште које не фундира само на лингвистичком вредновању него и на социолингвистичком освјетљавању језичких реалија, полемизира с мишљењима многих наших познатих и признатих лингвиста. Уважава аргументе и прихвата рјешења која се заснивају на лингвистичком вредновању и просуђивању, али истиче и оправданост приступа који у таква вредновања укључују и уважавање функционалног плана језика. Стога М. Окука и своје оцјене одређене језичке појаве поткрепљује (и провјерава) бројним илустрацијама из свих домена језичке употребе, од репрезентативних (белетристика, средства информирања) до колоквијалне сфере језичког комуницирања. Уз све ово, конзултира бројне лингвистичке радове, сва значајнија граматичка дјела (чак и она о којима се у сербокроатистици мало или недовољно зна, нпр. старије босанскохерцеговачке граматике Фране Вулетиха и Николе Симића), правописне приручнике, језичке савјетнике, рјечнике, не само да би презентирао ставове језичких стручњака о одређеној језичкој појави него да би још чвршће утемељио властиту аргументацију *pro et contra*. Тим поступком М. Окука даје инструктиван путоказ младом читаоцу како да развија лингвистички начин расуђивања, у суштини — како да се ослободи устаљене анимозности према «сухопарној граматички».

Пишући лако, непретенциозно, с дозом хумора и расуђујући разложно а примјерено ширем кругу читатељства — аутор *Прича о облицима ријечи* дао је, несумњиво, значајан допринос и оповргавање таквих предрасуда.

*

**

Слиједи друга *прича о облицима ријечи*. Она се непожељно увукла у прву — а прича је за себе. То је приповијест о томе како ријеч *sub alia forma* (у другом облику), а у старом контексту попријема «исклизнута» и извитоперена значења, па по таквим преобликама *правопис* постаје *кравопис*, *оклузиви* — *оклизиви*, *градоначелник* — *гадоначелник*, *обори* за свиње — *одбори*; закључци се не изводе: у *крајњој инстанци* већ на: *посљедњој станици*. Старији већ

низом деценија препричавају млађима како се једна дама из веома високог друштва — *испрцала* у сплитској луци мада је радознала и нестрпљива јавност очекивала да се поменута дама *искрца* из брода који ју је возио на далека путовања. А младе су оваква нехотимична премећања слова, слогова и ријечи инспирисала да то претварају у духовиту игру, па су, нпр., у једном омладинском гласилу, имена познатих личности естраде преобликовали овако: *Мли-тав Смирић, Мина Фрулан, Пиво Загорелић, Усна Цепарова, Лепа Кретена, Пева Пас, Чатали Дуд, Лиза ми вели...*

Није тешко погодити о чему је ријеч. Коректорски пропусти су нежељена неминовност сваког штампаног дјела, но њихов квантум не смије прелазити дозу толеранције, посебно у лингвистичким радовима.

Приче о облицима ријечи М. Окуке управо обилују штампарским (коректорским) погрешкама. Ево само неких: »То оруђе утолико више вриједи уколико упознамо и спољашњи- вањски израз *њихових* (умј. *његових*) граматичких категорија (5); »Речник Матица, међутим, најприје то *разрачунава* (*разграничава*) овако...« (5); »...што је уједно акузатив *један*« (*једн.*; (11); »...у ово се, дакако, смјешта и именица *доба*« (*роба*; (28); »*Андри*« умј. *Андрих* (86).

Грешака нису поштеђени ни наслови: »Од *данас* до сутре и даље (т) а« — требало би да гласи: »Од *данаса* до сутре и даље (т) а« (56), а из неких реченица изостављени су знатни дијелови: »...настају додавањем наставка *-ога* (-ов)...(*на окрњену основу која се добије одбитком -ога у генитиву*« (103).

Изостављање или, пак, уметање зареза гдје му није мјесто у реченици врло је често (стр. 12, 15, 27, 34, 35, 38, 41, 47, 50...), а неправљање наслова *Језичног савјетника* у *Језички савјетник* — на жалост — досљедно је проведено (а да то коректор уопће не примијети).

Како је приручник *Приче о облицима ријечи* намијењен прије свега ученицима, оволики квантум штампарских погрешака *недопустив је пропуст* издавачке куће која га је објавила.

Љиљана Станчић

КЉИЖНИК ЈЕЗИК *Приче о облицима ријечи* М. Окуке издати су у Сарајеву, СФР Југославија, у издању Језичког савјетника Матице српске, интересантно издавање за ученике и наставнике. Читање ове књиге чини пуно користи. Годишња цена је 40 динара за редне српскојезичке, 50 динара за наставнике. Цена за издавачку Матицу је 30 динара, за иностранство 40 динара. Услуге штампе извршио је Југославенски завод за издаваштво у Сарајеву. Адреса издавачке куће је: Матица српска, Језички савјетник, 11000 Сарајево, Хасана Касима 12. Редовно се из издавања.

Штампа: ИНИПРО «ОСЛОВЕЊЕ», СФР Југославија, Сарајево.
За штампање: савј. Цепар Стан